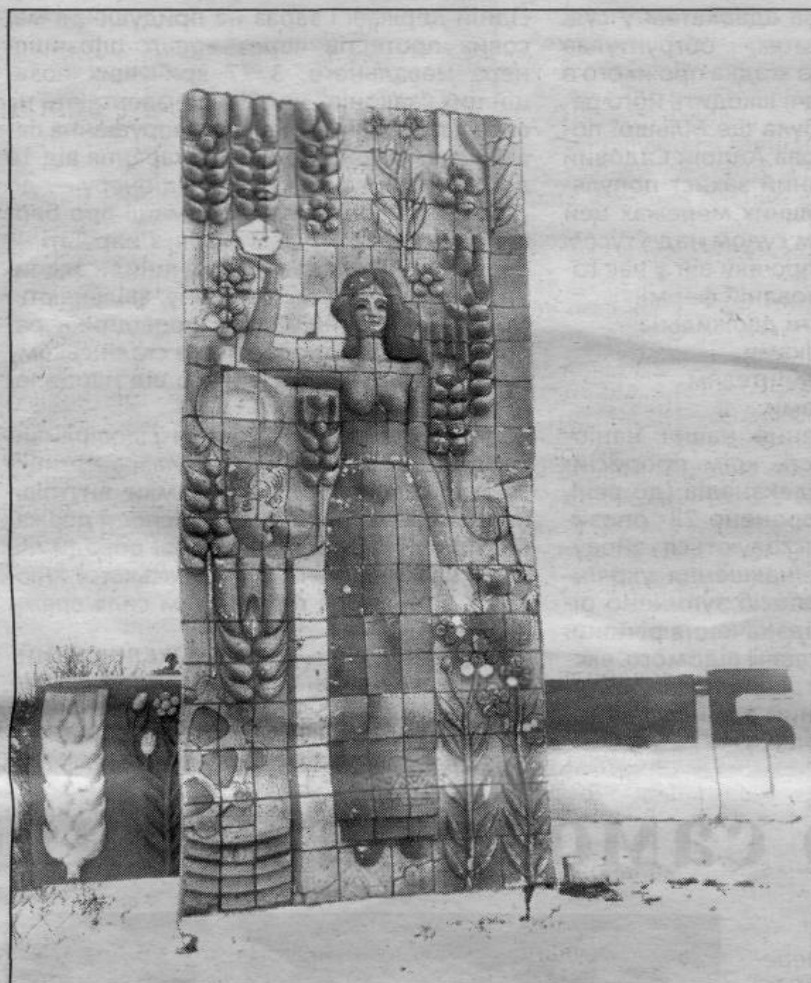

«3D-мурал» при в'їзді до вже неіснуючого району

Одного разу, повертаючись з редакційного завдання нашою старенькою "Нивою", помітила, як група іноземних туристів зупинилася біля керамічної стели перед поворотом на Березне та з неабияким інтересом розглядала її. Туристи фотографувалися на її фоні і щось записували у свої нотатники. Спочатку думала проїхати, але журналістська цікавість просто не дозволила цього зробити. Виявилось, що група туристів з Німеччини та України досліджує європейське монументальне мистецтво, а ця споруда - неабияка родзинка монументальної доби. За кордоном нині за допомогою спеціальних мобільних додатків їх "оживляють", діджиталізують, а ми так байдуже до них ставимося. Не секрет, подібні скульптури в Україні не цінують, а за кордоном, за словами іноземних дослідників, вони набувають нових значень, такі роботи там вважаються унікальними.

І тоді я задумалася: це ж як потрібно не любити себе, щоб не цікавитися власною історією. Соромно зізнатися, але про цей придорожній «монумент» я нічого не знала, більше того – не можна знайти жодних відомостей про його виготовлення та встановлення в архівах. Довелося переглянути підшивку нашої районної газети за 1979-1981 роки. Однак і там не виявила найменшої згадки про нього. Мій колега Павло Рачок, який вже понад півстоліття працює у редакції, теж не міг пригадати подробиць про цю подію. А багаторічний редактор газети Борис Боровець, нині пенсіонер, запропонував звернутися через одну з соціальних мереж до экс-директора Березнівського фарфорового заводу Леоніда Чоповенка, який зараз проживає у Костополі. І удача таки посміхнулася мені. Він одразу відгукнувся і розповів, що скульптурні керамічні композиції (складові цієї стели) випалювали на Березнівському фарфоровому заводі московські художні майстри-скульптори. Пригадав, що наприкінці 1979 року до керівництва заводу з відповідним листом звернувся Олімпійський комітет СРСР з проханням надати технічні можливості на базі

заводу для виготовлення виробів для подальшого оформлення олімпійських об'єктів у Москві. Керівником групи був Євгеній Молчанов. Майстри спеціалізувалися на виготовленні елементів стел і скульптур. У заводських печах їх випалювали і транспортували до Москви для подальшого монтажу. У 1980 році на прохання Березнівського райкому партії та керівництва заводу з керамічних композицій виготовили стелу-візитівку нашого району і встановили її в листопаді на в'їзді в Березнівський район. Виготовляли ці елементи із шамотної суміші, яку покривали керамічною глазуррю.

– Була досить неприємна ситуація, – пригадує Леонід Олексійович, – стелу монтували ще гарячою – щойно з печі і встановили у морозну погоду і вона одразу потріскалася. Такого поспіху вимагала конференція райкому партії, яка відбувалася щорічно о цій порі. Однак вже за тиждень її переробили заново і стоїть вона непорушно, зберігаючи свої таємниці, ось уже 40 років.

Готуючи матеріал, я натрапила в соціальних мережах на суперечки митців та активістів про те, чи можна вважати таку мозаїку чи керамічну ліпнину мистецтвом і що робити, якщо з часом вона втратила актуальність або привабливий вигляд. Проте насправді професійною оцінкою таких споруд у нас ніколи не займалися. Жодна з них офіційно не визнана культурною пам'яткою, тому формально ніщо не може вберегти її від руйнування, та навіть навмисного знищення.

Так от, повертаюся до висловлювань у соціальних мережах. Чимало з учасників суперечок, прикриваючись законом про декомунізацію, відверто натякали, що цю пам'ятку потрібно знести, бо монументальні твори радянської доби були свого часу важливим інструментом ворожої нам пропаганди. Величезні мозаїки, фрески, якими прикрашали міста, селища, для багатьох – лише привиди тоталітарного минулого. Одиниці ж можуть розгледіти серед них справжні шедеври. Для нашого Березнівського (хай і колишнього) району – це унікальність. Адже кожен із зображених об'єктів на стелі є частиною нашого минулого.

Одразу звертає на себе увагу жіноча постать – дуже реалістична, сучасна, об'ємна, я навіть сказала б, – 3D-вимірною. Однозначно, вона має культурну та історичну цінність. Деякі фрагменти, пов'язані з діяльністю Березнівського фарфорового, Бистрицького механічного, льонозаводу, Моквинської паперової фабрики, колгоспного виробництва. А знак якості у правій руці жінки свідчить про їхні високі виробничі стандарти. Елементи споруди інформують про промислові та сільськогосподарські потужності нашого краю, адже тут, окрім зернових вирощували льон, виробляли високоякісний фарфор, виготовляли цигарковий папір, за частини до сільськогосподарської техніки, на підприємствах, в установах працювали тисячі людей, нині, на жаль, це вже просто минуле. Але ця споруда робить наш регіон особливим, вона унікальна і не повторюється більше ніде. Словом, свого часу це був своєрідний рекламний банер, візитівка нашого району.

Зауважу, що впродовж останніх декількох років монументальне мистецтво стало, якщо можна так сказати, трендом серед української молоді. З мозаїками роблять татуювання, стікери в телеграмі, вони присутні на одязі й аксесуарах. Нині створюють сучасні муралі, які оживають і коштують сотні тисяч гривень, а цей «мурал» – задарма. Між іншим, у 2019 році Український інститут культурної дипломатії «оживив» мозаїки за допомогою анімації та музики Ptakh – Jund і показав у центрі Відня в рамках року Австрії- України.

Чому ж іноземці захоплюються нашими мистецькими надбаннями, а нам, у своєму рідному місті, селі до них байдуже. З кожним роком ці об'єкти занепадають, їх ніхто не реставрує, а часто просто руйнують. Така ж доля чекає і цю молоду 40-річну «жінку», яка тримає в руках давно забутий знак якості. Виникає побоювання, чи не знищить служба автомобільних доріг нашу історію, оскільки цей унікум не занесений до реєстру монументальних пам'яток області і взагалі без відповідних документів не має жодної історичної чи культурної цінності. Можливо, доки ще не пізно, цю ситуацію варто виправити?

Юлія ІВАНЮК.